

De banksector in Europa: is er beterschap sinds de Financiële Crisis?

Sporen van een Financiële crisis

Financiële crisissen zijn van alle tijden en aangezien ze nadelige gevolgen hebben voor de reële economie, is het van belang om de preventief banken gezond te houden. De directe gevolgen van een bankencrisis zijn gewoonlijk een scherpe daling van de winstgevendheid van banken, vaak nog verergerd door de gevolgen van de daaropvolgende recessie. Sommige banken kunnen failliet gaan, tenzij ze worden gered door de overheid of overgenomen door een solide concurrent. In de periode na een crisis moet de winstgevendheid van banken worden hersteld, zodat zij hun rol van intermediair voor de financiering van de reële economie kunnen blijven spelen. Als levensvatbare banken zich kunnen herstellen, moeten niet-levensvatbare banken verdwijnen. Voor de Europese banken was de financiële crisis van 2008 (GFC) zo'n schok, die tot wijdverbreide instabiliteit in de banksector leidde. *'Was de banksector in de eurozone in staat om zich na de crisis te herstellen, of blijken sommige banken niet-levensvatbaar te zijn?'*, *'Wat maakt het zo moeilijk om de winstgevendheid te herstellen en hoe gaan de banken hiermee om?'*, *'Is de verstrengeling tussen de banken en de overheden veranderd?'*, op deze vragen probeert recent onderzoek aan de Faculteit Economie en Bedrijfskunde van de Ugent een antwoord te geven.

Merendeel van banken heeft winstgevendheid hersteld sinds crisis

In de periode voor de financiële crisis van 2008 en daaropvolgende soevereine crisis in 2012 lag het rendement op eigen vermogen van Europese banken tussen 10% en 15%. Tijdens de crisissen is er een grote divergentie van de winstgevendheid doordat niet alle banken in dezelfde mate getroffen worden. Het gemiddelde niveau zakt hierdoor onder 5%, maar met een zeer grote spreiding. Nadien convergeert de winstgevendheid opnieuw voor de grootste groep banken, zei het naar een niveau dat lager ligt dan voor de crisis. Een klein deel, 8 van de 115 geteste banken, valt echter buiten deze cluster en blijkt te convergeren naar negatieve niveaus. Om de stabiliteit van het volledige banksysteem te versterken, zou het beter zijn dat deze niet-levensvatbare banken worden overgenomen door sterkere kandidaten. Deze consolidatie zal leiden tot stabielere banken met stevige buffers om toekomstige schokken op te vangen.

Lage renteomgeving zet banken onder druk

De kerntaak van het bankwezen bestaat in de financiële intermediatie tussen spaarders en kredietnemers. Via deze intermediatie behalen banken een rentemarge die kan worden opgesplitst in drie componenten: de kredietmarge, de rentecurve en de depositomarge. Deze rentemarge is vandaag nog steeds de belangrijkste component van de winstgevendheid van banken. In de periode na de financiële crisis heeft het accommoderende monetaire beleid van de ECB de rentemarge van de banken zwaar onder druk gezet. De dalende rentevoeten in de markt leiden ook tot lagere rentes op leningen en spaartegoeden. Op spaartegoeden van particulieren is er echter een ondergrens, in België 0,11%. Wanneer de marktrentes onder deze grens zakken, wordt de depositomarge negatief. Om dit verlies aan rentemarge tegen te gaan, proberen banken de kredietmarge te verhogen. Ongeveer 45% van de verloren gegane depositomarge kan op deze manier worden gecompenseerd.

Verstrengeling tussen banken en hun thuisland neemt af

Om falende banken boven water te houden zijn er tijdens de financiële crisis meerdere bailouts geweest door verschillende overheden. Anderzijds hebben veel banken in grote hoeveelheden obligaties opgekocht van hun lokale overheid. Dit leidde ertoe dat risico's in één van beide sectoren werden overgedragen naar de andere sector. Een fenomeen dat als de 'Doom Loop' gekend staat. Hoewel tijdens de crisis er een duidelijke 'home bias' aanwezig was, blijkt dat in de jaren tussen de soevereine en de Covid-19 crisis de investeringen van banken in overheidspapier meer in lijn liggen met een gezonde risico-return afweging. Dit heeft tot een verzwakking van de verstrengeling in de richting van de overheid naar de bank geleid. Om ook de risico overdracht in de andere richting te doorbreken heeft de toezichthouder nieuwe regelgeving ingevoerd. De 'Bank Recovery en Resolution Directive' moet ervoor zorgen dat wanneer een bank in de problemen komt, de overheid niet dient tussen te komen. De vraag is of deze regelgeving geloofwaardig is. In de periode voor de invoering van de nieuwe regulering wordt ongeveer 40% van een schok in de banksector overgedragen naar de overheid. Na de implementatie van de BRRD is dit nog slechts 5%. De sterk afgenomen transmissie wijst erop dat de nieuwe regelgeving door marktparticipanten als geloofwaardig wordt beschouwd.

Lange weg afgelegd, maar nog een eind te gaan

Staan de banken er vandaag beter voor dan vlak na de financiële crisis van 2008? De doom loop is verminderd, en de winstgevendheid is voor veel banken hersteld, maar er blijven belangrijke uitdagingen, waaronder het op peil houden van de intermediatiemarge en een verderzetting van de consolidatie om de stabiliteit van de banksector te waarborgen. Waakzaamheid ten aanzien van de verstrengeling tussen banken en hun overheid blijft ten allen tijde noodzakelijk, zoals in de recente Covid-19 pandemie opnieuw zichtbaar was.